

Bruggen bouwen met ouders

Ouderbetrokkenheid in het voorgezet onderwijs

Steeds meer scholen voor voortgezet onderwijs geven aan dat ouderbetrokkenheid een belangrijk thema is. Zo lees ik op de website van de school van mijn dochter:

“Leren doen we samen’ geldt ook voor de contacten tussen onze school en de ouders, want ook die wederzijdse samenwerking vinden wij heel belangrijk.’

De praktijk is vooral dat we goed worden geïnformeerd over alles, dat van ons verwacht wordt dat we onze kinderen thuis ondersteunen met huiswerk en hen in de gaten houden met Magister. Echter, bruggen bouwen met ouders is meer dan het goed informeren van ouders of ouders vragen de school te steunen.

door Peter de Vries

Wat is ouderbetrokkenheid?

Uit onderzoeken blijkt dat veel docenten in het voortgezet onderwijs ouderbetrokkenheid beschouwen als iets voor het basisonderwijs (Lusse & Willemse, 2018). Daarom is het goed om te stil te staan bij wat ouderbetrokkenheid inhoudt. In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen ouderparticipatie, ouderverantwoordelijkheid en ouderbetrokkenheid (De Vries, 2017). Onder ouderparticipatie wordt verstaan dat ouders meehelpt op school. Te denken valt aan het als chauffeur meerijden voor een excursie, maar ook zitting hebben in de medezeggenschapsraad wordt vaak onder ouderparticipatie gerekend. Het eerste wordt wel informele ouderparticipatie genoemd, het tweede formele ouderparticipatie. Eigenlijk is het vrijwilligerswerk op school, in wat voor vorm dan ook. De informele ouderparticipatie komt in het voortgezet onderwijs nauwelijks voor. Onder ouderverantwoordelijkheid wordt de verantwoordelijkheid van ouders voor hun kind verstaan, die afneemt naarmate de leerling zelfstandiger wordt (Stroetinga, in Oostdam & De Vries, 2014). Het verminderen van ouderverantwoordelijkheid is een streven van het voortgezet onderwijs. Ouderbetrokkenheid is in het voortgezet onderwijs van groot belang. Ik hanteer daarom de volgende visie:

School en ouders werken effectief en efficiënt samen om de leerling steeds meer verantwoordelijkheid over zijn eigen ontwikkeling te geven (het eigenaarschap van de leerling). Deze ontwikkeling is gericht op het vergroten van kennis en sociale vaardigheden om hem tot een zelfverantwoordelijke burger te vormen.

Het gaat bij ouderbetrokkenheid dan ook om goed samenwerken met alle ouders.

De docent

Ook specifiek voor de leeftijdsgroep van twaalf tot achttien jaar zijn positieve effecten van ouderbetrokkenheid gemeten. Dit geldt vooral voor taal- en wiskundeprestaties, maar ook voor niet-cognitieve aspecten, zoals zelfbeeld, motivatie, zelfwerkzaamheid, spijbelen, voortijdig schoolverlaten en loopbaanoriëntatie. Het gaat hierbij vooral om de thuisbetrokkenheid (de betrokkenheid die ouders thuis tonen), bijvoorbeeld interesse tonen, aanmoedigen en hoge verwachtingen die ouders van hun kind hebben.

Daarom vereist het kennis van de docent om die zogeheten ‘thuisbetrokkenheid’ te faciliteren (Lusse & Willemse, 2018). Heb je als mentor voldoende ken-

nis van de ontwikkelingspsychologie van jongeren in relatie tot hun ouders, en weet je welke invloed ouders hebben op de school- en loopbaanontwikkeling van hun kind? Hoe beïnvloed je dat op een positieve manier? Weet je hoe je afstemt met ouders in plaats van alleen maar te informeren? Bespreek je met de leerling en zijn ouders hoe jullie met Magister omgaan? Want voor de ene leerling is wat controle goed, voor de ander juist niet. Hoe zet je ouders in als supporters van hun kinderen, bijvoorbeeld bij de afsluiting van een project (Epstein, 2009)? Hoe bouw je een mentorklas met ouders? Ouders zijn immers allemaal de coach van hun kind en hebben op die manier invloed op de klas, zeker in de onderbouw.

‘Hoe zet je ouders in als supporters van hun kinderen?’

Tijdens de totale lockdown aan het begin van de coronaperiode belde elke mentor van onze school zijn leerlingen om te vragen hoe het ging. Op mijn suggestie aan de directie dat het ook goed zou zijn tenminste één keer elke ouder te bellen, kreeg ik als reactie dat dit - hoewel een goed idee - teveel werkdruk zou zijn voor de mentoren. Een belronde kost zo'n dertig extra telefoontjes (een dag tijd in deze crisissituatie). Maar, zou het niet dubbel en dwars de investering waard zijn geweest? Ben je niet aan de leerlingen verplicht om zo betrokken te zijn dat je ook hun ouders wilt spreken? Om voor een aantal leerlingen die extra onmisbare informatie eruit te halen die zij zelf niet vertellen, met name bij jongere leerlingen? Over bijvoorbeeld de spanningen thuis, het gevoel van eenzaamheid, enzovoort. Bij de meesten zal het goed gaan en de leerlingen die extra aandacht verdienen heb je dan eerder op je netvlies.

De leerling

Als je de leerlingen vraagt, willen ze helemaal niet dat hun ouders zich met school bemoeien. Dat klopt, maar het ligt genuanceerder. Het hangt af van de mate waarin leerlingen op de lijn zitten van steeds meer zelfverantwoordelijkheid. Leerlingen willen geen uitzondering zijn, dus ook niet wanneer zij de enigen zijn met wiens ouders géén contact is. Ook zijn er negatieve effecten gemeten ten aanzien van ouderbetrokkenheid bij oudere leerlingen. Bijvoor-

beeld wanneer ouders zich te veel bemoeien met het huiswerk van hun kind, sociale controle uitoefenen of grote druk om goed te presteren. Als de frequentie van het contact tussen school en ouders toeneemt vanwege slechte prestaties of spijbelgedrag, kan ook dat negatieve effecten hebben, want ook dan kan een leerling te veel druk ervaren (Bakker et al., 2013). Zo vraagt het gebruik van Magister of Somtoday om een pedagogische visie over het gebruik. Bijvoorbeeld een schoolafpraak om de leerling altijd de gelegenheid te geven zijn cijfer eerst zelf te vertellen thuis voordat het op Magister of Somtoday is geplaatst, zodat de leerling het niet als controle ervaart.

Betrokken óp ouders

Een docent geeft les en we weten dat het vak van docent om pedagogische vaardigheden vraagt om jongeren te begrijpen. Dat is meer dan ‘orde kunnen houden’ wat naast didactische vaardigheden vroeger de belangrijkste eis leek te zijn. Wil je jongeren in hun ontwikkeling goed kunnen volgen en begeleiden, dan kan dat alleen maar wanneer je hen wilt begrijpen en begeleiden in hun totale context, dus ook van hun gezin. Dan is de focus niet zozeer de betrokkenheid van ouders, maar de betrokkenheid óp ouders belangrijk. Door goed contact en een optimale samenwerking met ouders, leer je leerlingen in z'n totale ontwikkeling beter kennen en weet je hen nog meer te stimuleren en te motiveren.

Vertrouwen

Natuurlijk is het belangrijk dat docenten worden erkend in hun vakmanschap en het volste vertrouwen genieten van ouders. Maar vertrouwen van ouders

Peter de Vries

is niet af te dwingen, alleen maar te winnen. Nagy spreekt over twee soorten loyaliteit: de zogenaamde 'verticale' en 'horizontale' loyaliteit. Een leerling heeft te maken met beide loyaliteiten, namelijk de loyaliteit die het heeft van en naar zijn ouders, en van en naar zijn docent. De loyaliteit van de leerling van en naar zijn ouders wordt de 'existentiële loyaliteit', genoemd, een onvoorwaardelijke band door de geboorte die altijd blijft bestaan, daarom ook wel verticale loyaliteit genoemd. Een zijnsloyaliteit op basis van een bloedband, met wederzijdse rechten en plichten en dus verwachtingen tussen ouders en hun kinderen, een band die zelfs sterker is dan een fysieke en geografische scheiding. Het afzetten tegen en losmaken van zijn ouders is juist kenmerkend voor de aanwezigheid van deze existentiële loyaliteit. Elke andere relatie, niet gebaseerd op de geboorte, is een 'verworven loyaliteit', ook wel horizontale loyaliteit genoemd (Calle, 2013). De verwachting dat een leraar onvoorwaardelijk vertrouwen van ouders mag genieten is in dit licht niet vanzelfsprekend. Het besef dat je met anderzamen kinderen in een soms ingewikkelde leeftijd en dus ontwikkelingsproces mag werken, is het uitgangspunt om niet zozeer vertrouwen te vragen van, maar vooral vertrouwen te geven aan ouders. Het vraagt om zelfvertrouwen en betrouwbaarheid van de docent, zoals je dat ook van bijvoorbeeld een arts mag verwachten. Iemand die niet gauw van zijn stuk te brengen is. Iemand die betrouwbaar alle afspraken naar leerlingen en ouders nakomt en altijd respectvol met en over ouders spreekt.

'Vertrouwen van ouders is niet af te dwingen'

Ten slotte

Het zal duidelijk zijn dat regelmatige gesprekken met de leerling en zijn ouders onmisbaar zijn. Ook wel de zogenaamde MOL-gesprekken (Mentor-Ouder-Leerling) genoemd. Een startgesprek aan het begin van het nieuwe schooljaar heeft, ook in het voortgezet onderwijs, zijn waarde inmiddels bewezen (Lusse, 2013).

Peter de Vries is expert en onderzoeker ouderbetrokkenheid, zie: www.ouderbetrokkenheidnext.nl

Bronnen

- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013) - Leerkrachten en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Calle, S. (2011) - Loyaliteits- en opvoedingsrelaties tussen volwassen geadopteerden en hun kinderen. Gent: Universiteit.
- De Vries, P. (2017) - Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0. Amersfoort: CPS.
- Epstein, J. & Associates (2009 3th edition) - School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action. California: Corwin Press.
- Lusse, M. (2013) - Een kwestie van vertrouwen: Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval. Proefschrift. Rotterdam: Rotterdam University Press.
- Lusse, M. & Willemsse, M. (2018) - Samenwerken met ouders. Wat betekent het voor de leraar als professional? Van Twaalf tot Achttien, 2018-6.
- Oostdam, R.J. & De Vries, P. (redactie) (2014) - Samen werken aan leren en opvoeden. Basisboek over ouders en school. Bussum: Coutinho.

AGENDA

Wat wil jij nog leren?

JANUARI

Coachings- en begeleidingsvaardigheden

Start: 11 januari (dag 2: 25 januari, dag 3: 8 februari)

Tijdens deze training staat oplossingsgericht coachen en opbouwend communiceren centraal.

Vervolgcurcus decanaat

Start: 14 januari (dag 2: 11 februari)

Ga samen met andere decanen de diepte in aan de hand van jouw schoolpraktijk.

Basiscurcus zorg- en ondersteuningscoördinator

Start: 18 januari (dag 2: 1 februari, dag 3: 8 maart)

Ga aan de slag met de elementaire basisprincipes van deze functie.

Basiscurcus decanaat

Start: 21 januari (dag 2: 11 maart)

Een onmisbare cursus voor iedereen die als decaan begint of onlangs als decaan is begonnen.

Vervolgcurcus zorg- en ondersteuningscoördinator

Start: 25 januari (dag 2: 15 maart)

Gericht op verdieping van het niveau van je werkzaamheden als zorg- of ondersteuningscoördinator.

MAART

Vervolgcurcus decanaat

Start: 4 maart (dag 2: 18 maart)

Ga samen met andere decanen de diepte in aan de hand van jouw schoolpraktijk.

Training loopbaangesprekken

Start: 25 maart (dag 2: 15 april)

Deze training is gebaseerd op het gedachtegoed van prof. dr. Marinka Kuijpers en wordt door haar zelf gegeven.

Al onze trainingen en cursussen voldoen aan de maatregelen van het RIVM.

Kijk voor ons hele cursusaanbod en actuele data op: NVS-NVL.NL/ACADEMIE